

dərinliyə basdırılmalıdır.

Tez-tez təsərrüfatçılar yumşaltmada və kartofun dibinin doldurulmasında səhvə yol verirlər. Cərgələr arasında ketmənlə işləyəndə yalnız geriyyə hərəkət etmək lazımdır, onda cərgələrarası torpaq yumşaq olur, bitkilərin dibi isə yaxşı doldurulur. Kartof və onun inkişaf etmiş şaxı çox su buxarlandığı üçün suvarmaya ehtiyacı çoxdur. Ona görə də yaz rütübət ehtiyatları ona adətən iyunun əvvəlinə qədər çatır. Hesablamalara görə, kartofun bir kolu mövsüm ərzində 70 litrə qədər su istifadə edir.

Lakin kartof öz inkişafının müxtəlif dövrlərində suvarmaya müxtəlif cür reaksiya verir. Onun inkişafının başlanğıc dövründə artıq nəmlik kök sisteminin torpağın yuxarı qatında yerləşməsinə səbəb olur ki, bu da qida maddələrinin çatışmamasına gətirib çıxarır. Çıxışlar görünəndən sonra vəziyyət dəyişir bitkinin formalaşması fəallaşmağa başladığı üçün rütübət çox tələb olunur.

Əgər rütübət çatışmırsa, yumrunun qida maddələrinin tez tükənməsi gedir, yarpaqlar saralır və bükülür, bitkinin inkişafı ləngiyir. Sonra yağın yağışlar yumruların qeyri-normal inkişafına və onların eybəcərliyinə səbəb olur. Kartofun suya tələbatı ən çox gönçələmə və çiçəkləmə dövrlərində olur. Torpaqda rütübət çatışmadıqda yeraltı kök zoğlarında yumrular əmələ gəlir.

Kartofun yumrularının iriləşməsi və yüksək məhsul əldə edilməsindən ötrü onu «yemləmək» lazımdır. Şaxın böyümə dövründə birinci yemləməni aparmaq lazımdır. Bunu hava soyuq olanda etmək vacibdir. Bu məqsəddən ötrü ən yaxşı

yem qıvcırmış yaşıl ot şirəsi, yaxud sidik cövhəri məhluludur (bir vedrə suya 1 xörək qaşığı).

İkinci yemləməni gönçələmə zamanı, yaxud çiçəkləmənin lap başlanğıcında etmək lazımdır. Bundan ötrü nəm torpağa kül, yaxud kalium-sulfat səpir, sonra isə yüngülcə yumşaldırlar.

Əgər torpaq qurudursa, kartof sahəsi isə kiçikdirsə, onda bir vedrə suda 1 stəkan kül yaxud 1 xörək qaşığı kalium-sulfat həll edir və bu məhlulla kartofu əlavə yemləndirirlər. Üçüncü əlavə yemləməni (arzu olunan) kütləvi çiçəkləmə dövründə aparmaq lazımdır. Bu superfosfatın (1 m² sahəyə 1 xörək qaşığı) nəm torpağa səpilməsindən ibarətdir. Əgər hava qurudursa, yemləmə ilə eyni vaxtda suvarma da aparılmalıdır.

İndi isə özünüz fikirləşin holland kartof məhsulu əldə etməkdən ötrü siz hər şeyi etmişinizmi?

Faiq Nadirov,

kənd təsərrüfatı elmləri namizədi

İkinci Kənd Təsərrüfatının İnkişafı və Kreditleşdirilməsi Layihəsi

“Masallı Regional Məsləhət Mərkəzinin fəaliyyəti”

Layihə
Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı
Nazirliyi Yanında Kənd Təsərrüfatı
Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi
tərəfindən maliyyələşdirilir.

İcraçı: Aqro-Məsləhət Qeyri Hökumət Təşkilatı

Ünvan: Bakı, C.Cabbarlı 40.
Tel/faks 498188, 5967018.

“Köser” mətbəəsində çap olunmuşdur. Sayı 5000.

Holland kartofu məhsulunu əldə etmək üçün nə etmək lazımdır?

Bakı-2010

Kartof hər gün işlətdiyimiz ərzaqlardan biridir. Bəzi təsərrüfatlarda torpaq sahəsinin 60-70%-i kartof əkmək üçün ayrılır. Lakin onun becərilməsi zamanı xeyli səhvlərə yol verilir.

Bu təsadüfi deyildir. Xalq arasında hələ də belə bir fikir hökm sürür ki, kartof yetişdirmək çox asandır ək, dibini doldur və məhsulu yığ. Əslində isə bu mürəkkəb işdir.

«Holland» kartofu məhsulunu əldə etmək isə daha çətinidir. Əvvəlcə kartofun becərilməsi zamanı fermerlərin yol verdiyi «strateji» səhvlərindən, yəni əkin dövryyəsinin yoxluğundan, daha doğrusu uzun illər bir tarlada kartof yetişdirilməsindən danışaq.

Digər bitkilərə nisbətən kartof təkrar əkinlərə daha davamlıdır. Lakin bu şərtlə ki, torpağa xeyli miqdarda üzvi gübrələr verilsin, hər il gərək sortu dəyişdirilsin, yəni gecyetišən kartofun yerinə faraş kartof əkilsin və əksinə. Çünki kartofun sortunun hər il dəyişdirilməməsi və bir sahədə uzun müddət bir bitkinin becərilməsi torpağı kasıblaşdıraraq gücdən salır. Bu hal torpaqda patoqen mikroflora və ziyanvericilərin inkişafına əlverişli şərait yaradır. Nəticədə torpaqda çoxlu toksiki maddələr toplanır.

Elə buna görə də bir yerdə kartofun uzun müddət becərilməsi torpaqda fitofloroz və digər xəstəlik törədicilərinin toplanmasına gətirib çıxarır. Bundan başqa, Kolorado böcəyi və kartof nematodları da görünməyə başlayır.

Digər ciddi strateji səhv köhnə sort toxum materialından istifadə edilməlidir. Kartof yumrularında yetişmə müddətləri, xəstəliyə davamlıq, onların saxlanma müddətləri ayrı-ayrı sortlarda müxtəlifdir. Bunları nəzərə almadan

çoxlu məhsul itkisinə yol verilir. Bəzən də müxtəlif sortlar bir-birinə qarışdırılır və onları ayırmaq çətinləşir.

Uzun illər ərzində istifadə olunan köhnə toxumluq material cırlaşır və özlərinin ən yaxşı valideyn keyfiyyətlərini itirir. Odur ki, 6-7 ildən bir elit kartof yumruları alınmalı, onlar toxumluq material kimi çoxaldaraq, dirriklərdə istifadə edilməlidir.

Ciddi səhvlərdən biri də yalnız bir sortun yetişdirilməsidir. Hava şəraiti bu sorta uyğun gəlmədikdə məhsuldarlıq aşağı düşür və xeyli məhsul itkisinə yol verilir. Ona görə də, aparıcı kartof sortunun sığortalanmasından ötrü daha 2-3 digər sort, başqa yetişmə müddətləri və əsas xəstəliklərə fərqli həssaslığa malik sortlar da becərilməlidir. Lakin onlar əsas sortlara qarışdırılmamalı, ayrıca sahələrdə yetişdirilməlidir.

Sıx çıxışların alınmasına şərait yaradılması da çox vacibdir. Bunlara rütubət, torpağın yumşaq vəziyyəti və istilik aiddir. Kartof əkilməsinə torpaq yetişən kimi başlayırlar. Bu zaman torpaq yaxşı ovxalanır və 8-10 sm dərinlikdə 7-8°C-yə qədər isinir. Bu havanın gündəlik temperaturu 9-10°C-yə çatdıqda, ağaclar yarpaqlayanda olur. Yaz şaxtalarından qorxmaq lazım deyil, onlar adətən kartof çıxmamış baş verir. Əgər cücərtiləri şaxta vurmaq təhlükəsi varsa, onları plyonka ilə örtmək olar. Kartof cücərtiləri şaxtalar keçəndən sonra torpağın səthinə çıxaraq böyüyür. Çox aşağı temperaturda basdırılmış kartofda çıxışlar ləngiyir. Quru havada fitofloroz ilə xəstələnmə güclənir, yumrular çürüyür. Yumruların basdırılmasının gecikdirilməsi də tez-tez rast

gəlinən ciddi səhvdir.

Kartofun məhsuldarlığına yumruların sıx və düzgün olmayan dərinliyə basdırılması da ciddi təsir göstərir. Bəzi təsərrüfatlarda sahənin hər metrinə çox yumrular basdırmağa çalışır, cərgələrarasını 50 sm, bitkilər arasındakı məsafəni 25-30 sm edirlər. Lakin bu halda dibdoldurmada ötrü torpaq çatışmır və xeyli yumru yaşllaşdırılmış qalır. Bitkilər arasında «günəş altında yer» uğrunda mübarizə (rəqabət) gedir. Koldaxili ventilyasiya çatışmazlığı bitkilərin fitofloroz ilə zədələnməsini gücləndirir.

Basdırılan kartofun sıxlığını təyin edərkən nəzərə alınmalıdır ki, torpağın bütün səthi çiçəkləmə başlanana qədər yarpaqcıqlarla örtülmüş olmalıdır.

Cərgələrarası orta məsafə tezyetişən sortlarda 60 sm, ortayetişənlərdə 70 sm, gecyetišənlərdə 75 sm olmalıdır. Xırda yumruları (25-30 q) cərgədə 22-25 sm-dən bir, ortaları (50-80 q) 30 sm-dən bir, iriləri (80 q və yuxarı) 35-40 sm-dən bir düzmək lazımdır. Kolların bərabər işıqlanmasından ötrü kartof cərgələrini şimaldan cənuba tərəf yerləşdirmək vacibdir. Cərgələrin qərbdən şərqə doğru yetişdirilməsi zamanı, cənub tərəfdən cərgələrdəki torpaq çox qızır, şimal tərəfdəki kollar isə çox vaxt həmişə kölgədə qalır.

Yumruların basdırılma dərinliyi də müxtəlif ola bilər. Gilli ağır torpaqlarda basdırmanın optimal dərinliyi 5-6 sm və subasar torpaqlarda 7-8 sm, qumsal torpaqlarda 8-10 sm-dir.

Quraq iqlimli rayonlarda 3-4 sm daha dərinə basdırmaq lazımdır. Basdırma dərinliyi müddətlərdən də asılıdır tez basdıranda dərinlik az olmalıdır. Əgər basdırma gecikdirilsə, daha